

KALBŲ POLITIKA

Siekdama skatinti judumą ir tarpkultūrinį supratimą, Europos Sąjunga nurodė, kad kalbų mokymasis yra svarbus prioritetas, ir finansuoja daugybę šios srities programų bei projektų. ES nuomone, daugiakalbystė – svarbus Europos konkurencingumo aspektas. Taigi vienas iš ES kalbų politikos tikslų yra siekti, kad kiekvienas Europos Sąjungos pilietis mokėtų ne tik savo gimtąją kalbą, bet ir dar dvi kitas kalbas.

TEISINIS PAGRINDAS

Kalbų įvairovė Europoje yra įprastinė kasdienybės dalis. Kalbos yra neatsiejama Europos tapatybės dalis ir tiesioginė kultūros išraiška. Principu „suvienijusi įvairovę“ grindžiamoje Europos Sąjungoje tiek asmenims, tiek organizacijoms ir įmonėms gebėjimas bendrauti keliomis kalbomis yra svarbus privalumas. Kalbos taip pat labai svarbios siekiant gerbti kultūrų ir kalbų įvairovę ES.

Pagarba kalbų įvairovei yra pagrindinė ES vertybė, kaip ir pagarba asmeniui bei atvirumas kitoms kultūroms. Tai įrašyta Europos Sąjungos sutarties preambulėje, kurioje nurodoma, kad įkvėpimo semiamasi „iš Europos kultūrinio, religinio ir humanistinio paveldo“, ir „patvirtinama ištikimybė laisvės, demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms“ principams. Europos Sąjungos sutarties (ES sutarties) 2 straipsnyje didelė reikšmė teikiama pagarbai žmogaus teisėms ir nediskriminavimui, o 3 straipsnyje teigiama, kad ES „gerbia turtingą savo kultūros ir kalbų įvairovę“. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 165 straipsnio 2 dalyje pabrėžiama, kad Sąjunga savo veiksmais siekia „plėtoti europinę pakraipą švietimo srityje, ypač mokant valstybių narių kalbų ir jas populiarinant“ ir kad to turi būti siekiama visapusiškai gerbiant kultūrų ir kalbų įvairovę (SESV 165 straipsnio 1 dalis).

Pagal 2000 m. priimtą ES pagrindinių teisių chartiją, kuri pagal Lisabonos sutartį yra teisiškai privaloma, draudžiama diskriminuoti dėl kalbos (21 straipsnis) ir Sąjunga įpareigojama gerbti kalbų įvairovę (22 straipsnis).

Pirmasis 1958 m. reglamentas, kuriuo nustatytos kalbos, kurios turėjo būti naudojamos buvusioje Europos ekonominėje bendrijoje^[1], buvo iš dalies pakeistas po to, kai prie ES prisijungė kitos šalys, ir kartu su ES sutarties 55 straipsnio 1 dalimi apibrėžia oficialiąsias ES kalbas^[2]. Remiantis SESV 24 straipsniu, kiekvienas ES pilietis turi teisę rašyti ES institucijoms ar įstaigoms viena iš šių ir gauti atsakymą ta pačia kalba.

[1]OL L 17, 1958 10 6, p. 385.

[2]24 oficialiosios ES kalbos: airių, anglų, bulgarų, čekų, danų, estų, graikų, ispanų, italų, kroatų, latvių, lenkų, lietuvių, maltiečių, olandų, prancūzų, portugalų, rumunų, slovaku, slovenų, suomių, švedų, vengrų ir vokiečių.

TIKSLAI

ES kalbų politika grindžiama pagarba kalbų įvairovei visose valstybėse narėse ir kultūrų dialogo visoje ES kūrimu. Siekiant praktiškai įgyvendinti savitarpio supratimą, ES skatina užsienio kalbų mokymą ir mokymąsi ir kiekvieno piliečio judumą, taikydama specialias švietimo ir profesinio mokymo programas. Užsienio kalbos mokėjimas yra vienas iš pagrindinių įgūdžių, kuriuos įgyti turi visi ES piliečiai, siekdami turėti daugiau mokymosi ir įsidarbinimo galimybių. Taip pat ES, remdamasi Europos Tarybos Europos regioninių arba mažumų kalbų chartija, bendradarbiauja su valstybėmis narėmis, siekdama apsaugoti mažumas.

2017 m. lapkričio 17 d. Geteborge vykusiame socialinių reikalų aukščiausiojo lygio susitikime Komisija išdėstė Europos švietimo erdvės idėją, pagal kurią iki 2025 m. yra „norma, be gimtosios kalbos, kalbėti dviem kitomis kalbomis“ (COM(2017)0673). Po aukščiausiojo lygio susitikimo Komisija paskelbė pasiūlymą dėl Tarybos rekomendacijos dėl visapusiško požiūrio į kalbų mokymą ir mokymąsi (COM(2018)0272).

LAIMĖJIMAI

A. Politikos formavimas ir parama kalbų moksliniams tyrimams

1. Duomenų apie kalbų mokėjimą palyginamumas

2005 m. Komisija paskelbė komunikatą Europos Parlamentui ir Tarybai „Europos kalbų mokėjimo indikatorius“ ([COM\(2005\)0356](#)), kuris yra priemonė bendram kalbų mokėjimui įvertinti visose valstybėse narėse. Šio darbo programa išdėstyta 2007 m. balandžio 13 d. priimtame Komisijos komunikate ([COM\(2007\)0184](#)). Kaip nurodyta 2005 m. Komisijos komunikate, „indikatoriaus tikslas – įvertinti bendrą užsienio kalbų mokėjimą kiekvienoje valstybėje narėje“. Dėl palyginamų duomenų apie kalbų mokėjimą visose valstybėse narėse šis indikatorius taip pat padeda nustatyti, ar priemonės, kurių imamasi siekiant tikslo „gimtoji kalba + dvi užsienio kalbos“, yra veiksmingos. Buvo sudaryta Patariamoji taryba, ji pateikė pirmosios apklausos rezultatus 2011 m., iš kurių matyti, kad reikia patobulinti kalbų mokymosi mokyklose strategijos įgyvendinimą.

2. Europos šiuolaikinių kalbų centras (ECML) ir „Mercator“

ES remia du kalbų srities mokslinių tyrimų centrus – Europos šiuolaikinių kalbų centrą (angl. ECML) ir Europos daugiakalbystės ir kalbų mokymosi mokslinių tyrimų centrą („Mercator“). ECML skatina meistriškumą ir inovacijas kalbų mokymo procese ir padeda europiečiams veiksmingiau mokytis kalbų. Jo pagrindiniai tikslai yra padėti valstybėms narėms įgyvendinti veiksmingą kalbų mokymo politiką sutelkiant dėmesį į kalbų mokymąsi ir mokymą, skatinti dialogą ir keitimąsi geriausia praktika ir remti su programa susijusius tinklus ir mokslinių tyrimų projektus. „Mercator“ yra iš penkių mokslinių tyrimų ir dokumentacijos centrų tinklo dalis ir specializuojasi regioninių ir mažumų kalbų Europos Sąjungoje srityje.

3. Europos vertimo raštu magistro studijos

Europos vertimo raštu magistro (EMT) studijos yra kokybės ženklas, suteikiamas universitetų vertimo raštu mokymo programoms, kurios atitinka sutartus profesinius standartus ir rinkos poreikius. Svarbiausias EMT tikslas – pagerinti vertimo raštu mokymo kokybę ir paskatinti labai kvalifikuotus žmones dirbti vertėjais raštu Europos Sąjungoje. Taikant EMT siekiama sustiprinti vertėjo raštu profesijos statusą Europos Sąjungoje.

B. Veiksmų programos

1. Programa „Erasmus+“

Programa „[Erasmus+](#)“ yra 2014–2020 m. ES švietimo, mokymo, jaunimo ir sporto programa. Kalbų mokymosi ir kalbų įvairovės skatinimas yra vienas iš konkrečių šios programos tikslų. [Programos „Erasmus+“ vadove](#) teigiama: „nustatytomis galimybėmis teikti kalbinę paramą siekiama užtikrinti didesnę mobilumo veiksmingumą ir efektyvumą, gerinti mokymosi rezultatus, taigi padėti siekti šio specialaus Programos tikslo“ Kalbinė parama teikiama naudojant „[Erasmus+ kalbinį parengimą internetu](#)“ (angl. *Online Linguistic Support*) judumo veiksmų dalyviams siekiant išmolti priimančiosios šalies kalbą. Programa „Erasmus+“ taip pat skatinamas bendradarbiavimas inovacijų ir gerosios praktikos mainų tikslais taikant partnerystę kalbų mokymo ir mokymosi srityje. Be to, finansavimas kalbinei paramai prireikus gali būti teikiamas dotacijas pagal partnerystę gaunantiems subjektams, kurie organizuoja ilgalaikę darbuotojų, su jaunimu dirbančių asmenų ir besimokančių asmenų mokymo ir didaktinę veiklą. Taip pat kasmet pagal programą „Erasmus+“ finansuojama daug projektų, siekiant remti ženklų kalbos mokymą ir mokymąsi ir skatinti informuotumą apie kalbų įvairovę bei apsaugoti mažumų kalbas.

2018 m. gegužės mėn. buvo paskelbtas [Komisijos pasiūlymas](#) dėl tolesnio laikotarpio (2021–2027 m.) programos ([COM\(2018\)0367](#)). Pasiūlymu po 2017 m. Geteborge vykusio aukščiausio lygio susitikimo siekiama gerinti kalbų mokymąsi, visų pirma plačiau naudojant internetines priemones. Pagal 1 pagrindinį veiksmą ja bus remiamos kalbų mokymosi galimybės, įskaitant tas, kuriomis remiama judumo veikla.

2. Programa „Kūrybiška Europa“

Pagal programos „Kūrybiška Europa“ [Kultūros paprogramę](#) parama teikiama knygoms ir rankraščiams versti.

3. Europos kalbų diena

Paskatintos didelės Europos kalbų metų (2001) sėkmės, ES ir Europos Taryba nusprendė kiekvienų metų rugsėjo 26 d. minėti Europos kalbų dieną, per kurią visoje ES rengiami įvairūs renginiai kalbų mokymuisi skatinti. Per Europos kalbų dieną siekiama supažindinti piliečius su daugeliu kalbų, kuriomis kalbama Europoje, ir juos skatinti jų mokytis.

4. Europos kalbų ženklas

[Europos kalbų ženklas](#) yra Komisijos skiriama premija, kuria siekiama skatinti naujas iniciatyvas kalbų mokymo ir mokymosi srityse, įvertinti naujus kalbų mokymo metodus ir didinti informuotumą apie regionines ir mažumų kalbas. Premija teikiama dalyvaujančių

šalių projektams už labiausiai inovatyvius kalbų mokymosi projektus, asmeniui, kuris pasiekė didžiausios pažangos užsienio kalbų mokymosi srityje, ir geriausiam kalbų mokytojui.

5. „Juvenes Translatores“

Kiekvienais metais Komisija skiria premiją „Juvenes Translatores“ už geriausią vertimą, kurį kiekvienoje valstybėje narėje atlieka 17 metų moksleiviai. Moksleiviai gali pasirinkti versti iš bet kurios oficialiosios Europos Sąjungos kalbos į bet kurią oficialiąją ES kalbą.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

A. Kalbų įvairovė

Pirmiausia reikėtų pažymėti, kad kalbų aspektu Europos Parlamentas yra patvirtinęs visiškos daugiakalbystės politiką, pagal kurią visos ES kalbos yra vienodai svarbios. Visi Parlamento dokumentai verčiami į visas oficialiąsias ES kalbas ir kiekvienas Europos Parlamento narys turi teisę kalbėti pasirinkta kalba.

Savo 2009 m. kovo 24 d. rezoliucijoje „Daugiakalbystė Europos turtas ir bendras rūpestis“^[3] Parlamentas pakartojo, kad remia ES politiką daugiakalbystės ir kalbų įvairovės srityje, taip pat paragino Komisiją parengti priemones kalbų įvairovės svarbai ES pripažinti ir šiai įvairovei skatinti.

2019 m. kovo 28 d. Europos Parlamentas patvirtino 2021–2027 m. programą „Kūrybiška Europa“^[4]. Straipsnyje, skirtame programos tikslams, jis pabrėžė, kad reikia atsižvelgti į „skirtingų šalių ypatumus, įskaitant šalis ar regionus, turinčius kalbos ar geografinių ypatumų“. Joje taip pat įtraukta speciali nuostata dėl Europos audiovizualinio turinio subtitravimo, dubliavimo ir garso aprašymo, siekiant teikti paramą „nenacionalinių Europos kūrinių pardavimui ir platinimui tarptautiniu mastu visose platformose“.

2018 m. Europos Parlamento Kultūros ir švietimo komitetas rengė pranešimą savo iniciatyva dėl „kalbų lygybės skaitmeniniame amžiuje – žmogaus kalbos projektas“, remdamasis [tyrimu](#) tuo pačiu pavadinimu, kuris buvo parengtas Europos Parlamento Mokslinių ir technologinių sprendimų vertinimo komisijos prašymu. 2018 m. rugsėjo 11 d. plenarinėje sesijoje priimta rezoliucija „Kalbų lygybė skaitmeniniame amžiuje“^[5]. Šioje rezoliucijoje Parlamentas paragino Komisiją įvertinti tinkamiausias priemones siekiant užtikrinti kalbų lygybę skaitmeniniame amžiuje ir parengti tvirtą ir suderintą daugiakalbės bendrosios skaitmeninės rinkos strategiją. Europos Parlamentas kasmet nuo 2007 m. teikia [LUX kino apdovanojimą](#). Trys į finalą patekę filmai nemokamai subtitruojami 24 oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis.

B. Parama mažumų kalboms

2016 m. lapkričio 23 d. Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl gestų kalbų ir profesionalių gestų kalbų vertėjų^[6] siekdamas pabrėžti, kad kurtiesiems, kurtiesiems ir akliesiems bei klausos sutrikimų turintiems asmenims turi būti prieinama tokia pati

[3][OL C 117E, 2010 5 6, p. 59.](#)

[4][Priimti tekstai, P8_TA\(2019\)0323.](#)

[5][Priimti tekstai, P8_TA\(2018\)0332.](#)

[6][OL C 224, 2018 6 27, p. 68.](#)

informacija ir komunikacijos būdai, kaip ir visiems kitiems, užtikrinant gestų kalbos vertimo, subtitravimo, balso konvertavimo į tekstą paslaugas ir (arba) alternatyvius komunikacijos būdus, įskaitant vertėjus žodžiu. Rezoliucijoje taip pat pripažįstama, kad ES institucijos jau užtikrina prieinamumą vykstant viešiesiems renginiams ir komitetų posėdžiams.

2013 m. Parlamentas patvirtino rezoliuciją dėl Europos kalbų išnykimo grėsmės ir kalbų įvairovės Europos Sąjungoje^[7], kurioje ragino valstybes narės daugiau dėmesio skirti Europos kalboms, kurioms gresia išnykimas, ir įsipareigoti saugoti ir skatinti Sąjungos kalbų ir kultūrų paveldo įvairovę.

„Mažumų kalbos ir švietimas. Geriausia patirtis ir pavojai“ – Europos Parlamento Kultūros ir švietimo komiteto užsakytas tyrimas, paskelbtas 2017 m. pradžioje, kuriame nagrinėjama mažumų kalbų padėtis švietimo sistemoje pateikiant 13 atvejų tyrimus.

2018 m. vasario 7 d. Europos Parlamentas patvirtino rezoliuciją dėl mažumų apsaugos ir nediskriminavimo ES valstybėse narėse^[8]. Rezoliucijoje valstybės narės raginamos užtikrinti, kad būtų gerbiama teisė vartoti mažumos kalbą ir Sąjungoje saugoti kalbų įvairovę. Joje raginama gerbti kalbines teises bendruomenėse, kuriose yra daugiau nei viena oficialioji kalba, ir Komisija raginama stiprinti regioninių bei mažumų kalbų mokymo ir vartojimo skatinimą.

Pierre Hériard
05/2019

[7][OL C 93, 2016 3 9, p. 52.](#)

[8][OL C 463, 2018 12 21, p. 21.](#)

